

Лекција бр. 2

Башта у соби

Баште увек лепо изгледају, бар кад се редовно одржавају, и многи их воле. Нажалост, већина нема услова да има праву башту, али ако волите биљке, неку врсту баште можете направити и у сопственој соби. Цвеће у саксијама вам ништа не значи? Не мора да се ради о цвећу - може се радити и о нечему са употребном вредношћу.

Под „употребном вредношћу“ мислимо на храну, али ако сте се уплашили да ћемо вам предложити да у соби гајите парадајз и друго поврће, не брините, нећемо (мада, за оне које то занима, парадајз сасвим лепо успева у саксији, а и не изгледа лоше). Мислимо на зачинско биље. Део повремено можете сецнути кад вама или неком од укућана затреба баш тај зачин за неко јело, а остатак ће и даље лепо изгледати.

Које биљке вам предлагемо? Тарагон, оригано (можете одмах да замислите пицу), босиљак и мајчина душица (тимијан) сви лепо и симпатично изгледају; неће вам заузети много места, пошто их можете ставити у минијатурне саксије. Ако уз то саксије буду и декоративне, можете направити заиста леп аранжман и пред целим друштвом се похвалити својом собом. Ове биљчице нису нешто претерано захтевне, само се повремено треба сетити да их залијете и треба им и нешто светлости, а биле би вам захвалне ако прљаву одећу не баците баш преко њих. Иначе, колики год да вам је неред у соби, њима то неће сметати нити ће се жалити.

То још није све. Као што вам је сигурно познато, свака од биљака које смо навели има специфичан, пријатан мирис, тако да ће ваша мала башта, поред тога што ће лепо изгледати, лепо и мирисати (можете слободно да заборавите на било који освеживач мириса за просторије, неће вам требати). Дакле, уз сасвим мало труда, можете имати стварно атрактивну и мирисну баштицу само за себе - плус бесплатне зачине кад год су вама или неком од ваших укућана потребни. Још ћете бити сигурни да у тим зачинима нема ничег вештачког осим ако га сами тамо не ставите, а природна, здрава храна је сад веома у тренду. Није лоша награда за повремено заливање неколико биљчица, зар не?

Тинејџери - Магазин Крстарике, 25.12.2004

<http://www.krstarica.com/lat/magazin/tinejdzeri/index.php?clanak=bastausobi&arhiva=12-2004>

Речник

башта [báʃta] градина

изгледати, -ам [izglédati, ìzglédām] изглеждам

бар [bàr] поне

одржавати, -ам [održávati, od`ržāvām] поддржам

многи, -а, -о [mnõgī, mnõgā, mnõgō] (*придев*) мнозина, множество, много на број, не
един

волети, волим [vòleti, vòlīm] обичам; харесвам

заволети, заволим [zavòleti, zàvolīm] да обикна; да харесам

нажалост (на жалост) [nàžalõst] за съжаление

већина [večīna] мнозинство, болшинство; повечето от

услов [ùslov] условие

прави [rǝvī] истински, същински

биљка [bîljka] растение
неки [nèkī] някой; някакъв
врста [vr̥sta] вид; род, категория; сорт, порода
сопствени [sòpstvenī] собствен
значити, -им [znáčiti, znâčīm] знача, означавам | **ништа вам не значи** [ništa vam ne znâčī] нищо не означава за вас
означити, -им [oznáčiti, òznâčīm] да означа; да обознача, да отбележа, да маркирам
радити, радим [ráditi, rādīm] работя, правя, действам, функционирам | **ради се о нечему** [rādī se o nèčemu] става дума (въпрос) за, касае се (отнася се) за
употребни [ùpotrebni] прил`ожен, свързан с (отнасящ се до) употреба, практически
вредност, -сти, (Инструментал: вредношћу) [vrédnòst, vrédnòsti, vrédnòšču] стойност
мислити, -им [mìsliti, mìslīm] | **мислим на храну** [mìslīn na hránu] имам пред вид храната
али [ali] но, ала, обаче
уплашити, -им [ùplašiti, ùplašīm] да уплаша
предложити, -им [predlòžiti, prèdložīm] да предложи
предлагати, предлагем [predlágati, prèdlâžēm] предлагам
гајити, гајим [gájiti, gājīm] отглеждам, култивирам | **гајим осећање** [gājīm òsecānje] изпитвам чувство; **гајим наду** [gājīm nádu] храня надежда
одгајити, одгајим [odgájiti, òdgājīm] да отгледам
парадајз [paràdajz, paradàjza] домати (червен)
поврће [pòvrće] зеленчуци
бринути (се), бринем (се) [brīnuiti, brīnēm] грижа се
мада [mada, mada] въпреки че, макар
занимати, -ам [zanímati, zànimām] интересувам; занимавам, забавлявам
занимати се, -ам се [zanímati se, zànimām se] интересувам се; занимавам се, по професия съм; забавлявам се
успевати, -ам [uspévati, ùspèvām] успявам; вирея, раста
успети, -ем [ùspeti, ùspēm] да успея; да израста
лоше [lòše] зле, лошо
биље [bîlje] растения
зачински [záčinski] за подправка, свързан с (отнасящ се до) подправка | **зачинско биље** [záčinsko bîlje] растения за подправки
део, дела [dèo, dèla] част, дял
повремено [pòvremèno] периодично, от време на време
сецнути, сецнем [sècnuti, sècnēm] да резна, да клъцна, да отрежа малко количество
затребати, затреbam [zàtrebati, zàtrebām] да затрябвам, да потрябвам
баш [bâš] тъкмо, именно
зачин [záčin] подправка
јело [jèlo] ястие, ядене
остатак, остатка [ostátak, ostátka] остатък; останка
даље [dàljè] по-далече, по-нататък | **и даље ће лепо изгледати** [i dàljè će lèpo izgledati] ще продължи да изглежда красиво (добре)
предлагати, предлагем [predlágati, prèdlâžēm] предлагам
предложити, предложим [predlòžiti, prèdložīm] да предложи
таракон, таракона [taràgōn, taragóna] тарос, естрагон (*Artemisia dracunculus*) (тревисто едногодишно растение, чиито листа се използват за подправка)
оригано [origàno] риган
мајоран [majòrān, majorána] риган
босиљак, босиљка [bòsiljak, bòsiljka] босилек
мајчина душица [majčina dúšica] бабина душица, мащерка (*Thymus serpyllum*)
тимијан [tīmijān] бабина душица, мащерка
симпатичан, симпатична [simpàtičan, simpàtična] симпатичен

заузети, заузем [zaùzeti, zàuzmēm] да заема; да превзема
заузмати, заузимам [zaùzimati, zaùzimām] заемам; превземам
ставити, -им [stäviti, stävīm] да сложа, да поставя
стављати, -ам [stävljati, stävljām] слагам, поставям
минијатурни [minijatúrni] миниатюрен
заиста [zàista] действително, наистина
аранжман [arànžmān, aranžmána] аранжимент
друштво [drúštvo] компания, приятели; дружество; общество
похвалити, -им [pohváliti, pòhvālīm] да похваля
похваљивати, похваљујем [pohvaljívati, pohvàljujēm] хваля, възхвалявам
биљчица [bìljčica] малко растение, растенийце
претеран [prèteran] прекален, краен
захтеван [záhtevan] претенциозен, капризен
сетити се, сетим се [sètiti se, sètīm se] да си спомня, да се сетя
сећати се, сећам се [sèćati se, sèćām se] спомням си, сещам се
залити, залијем [zàliti, zàlijēm] да поля
залевати, залевам [zalévati, zàlèvām] поливам
светлост [svètlòst] светлина
захвалан, захвалана [zàhvālan, zàhvālana] благодарен, признателен
прљав [přļjav] мръсен
бацити, бацим [báciti, bâcīm] да хвърля
бацати, бацам [bàcati, bàcām] хвърлям
преко [překo] през, над; отвъд, отсреща
неред [nèrèd] безпорядък, безредије; безредица
познато [pòznato] известно
мирис [mìrīs] аромат, мирис; парфјум
поред [pored] до, при, край, покрај; освен
мирисати, миришем [mirisati, mirišēm] мириша, издавам аромат
заборавити, заборавим [zabòraviti, zabòravīm] да забравя
заборављати, заборављам [zaborávljati, zabòravljām] забравям
освеживач [osveživāč, osveživāča] освежител | **освеживач мириса** [osveživāč mīrīsa]
ароматизатор
просторија [prostòrija] помещение
дакле [dàkle] значи, следователно
труд [trúd, trúda] усилие, мька; труд
стварно [stváрно] наистина, действително, реално; фактически
мирисан [mīrisan] ароматичен
баштица [báštica] градинка
кад год [kàd god] когато и да е, когато и да било
вештачки [vèštāčkī] изкуствен; експертен
природан, природна [přírodan] естествен, натурален; природен
тренд [trènd] тенденция | **у тренду** [u trèndu] на мода
заливање [zalívanje] поливане
зар [zâr] нима | **зар не?** [zâr nè?] нали

Вежбе

1. Одговорите на следећа питања:

а)

1. Како изгледају баште кад се редовно одржавају?

2. Ко воли баште?
3. Да ли већина има услова да има праву башту?
4. Шта можемо да направимо у сопственој соби ако волимо биљке?
5. Ако цвеће у саксијама нам ништа не значи о чему може да се ради кад правимо башту?

б)

1. На шта мислимо под „употребном вредношћу“?
2. Шта нам аутор предлаже да гајимо у башти у соби?
3. Шта нам аутор не предлаже?
4. Да ли парадајз успева у саксији?
5. Како парадајз изгледа у саксији?
6. Шта можемо да урадимо са зачинским биљем у саксији кад нама или неком од укућана затреба зачин за јело?
7. Како ће остатак зачинског биља у саксији изгледати чим сецнемо део овог биља?

в)

1. Које биљке нам аутор предлаже?
2. Шта можемо одмах да замислимо уз оригано?
3. Како изгледа зачинско биље које нам аутор предлаже?
4. Хоће ли нам зачинско биље заузети много места?
5. Зашто зачинско биље неће заузети много места?
6. Шта можемо да направимо ако саксије буду декоративне?
7. Пред ким ћемо се похвалити својом собом?

г)

1. Да ли су ове биљчице захтевне?
2. Чег се морамо повремено сетити у вези с овим биљкама?
3. Шта још треба овим биљкама?
4. На чему би вам биле захвалне ове биљке?
5. Хоће ли неред у соби сметати овим биљкама?
6. Хоће ли се ове биљке жалити на неред у соби?

д)

1. Шта има свака од наведених биљака?
2. На шта можемо да заборавимо ако имамо ове биљке?
3. Шта можемо да имамо уз сасвим мало труда?
4. У шта можемо да будемо сигурни кад имамо ову баштицу?
5. Шта је сад веома у тренду?
6. Каква је награда за повремено заливање неколико биљчица?

2. Преведите на српски језик

а) става дума за, имам пред вид, отглеждам зеленчук, растението вирее, растения за подправки, ще продължа да отглеждам, прекалено претенциозен, от време на време, здравословна храна, на мода, за съжаление, практическа стойност, да се похваля със стаята си, мръсни дрехи, когато и да е, изстудена бира, ароматизатор за помещения, наистина красив

б) Много хора обичат градини. Те изглеждат добре, когато редовно се поддържат. За съжаление, повечето хора нямат условия да имат истинска градина. Ако обаче някой обича растенията, може да направи градина и в собствената си стая. Растенията ще се

отглеждат в саксии, но може да не бъдат цветя, а зеленчуци или растения за подправки. Ако става дума за растения за подправки, от време на време можете да отрежете малка част от тях, когато на вас или членовете на вашето семейство потрябва точно тази подправка за някое ядене. Остатъкът от това растение ще продължи да изглежда добре.

в) Тези растения не са прекалено претенциозни. Те не заемат много място и можете да ги поставите в миниатюрни саксии. Можете да направите красива аранжировка и да се похвалите пред цялата си компания със своята стая. Вашата градинка, освен че ще изглежда хубаво, хубаво и ще мирише. От време на време трябва да се сетите да я полеете. Следователно, със съвсем малко усилия можете да имате действително атрактивна и ароматна градинка с приложна стойност.

3. Исполните таблицу по узорку (0), утврдите, одговарају ли тврдње садржају текста:

0. Под „употребном вредношћу“ мислимо на храну
1. Парадајз сасвим лепо успева у саксији
2. Зачинско биље је претерано захтевно
3. Мајчина душица се такође зове тимијан
4. Оригано се такође зове тарагон
5. Неред у соби неће сметати зачинском биљу
6. Зачинско биље ће се жалити на неред у соби
7. Уз сасвим мало труда можете имати атрактивну и мирисну баштицу
8. Вама ће требати освеживач мириса за просторије кад у соби гајите зачинско биље
9. Баште лепо изгледају кад се редовно одржавају
10. Већина има услова да има праву башту
11. У тим зачинима нема ничег вештачког
12. Природна, здрава храна није сад у тренду

Тачно	Нетачно
X	

4. Утврдите правилан редослед уломака:

- A. Још ћете бити сигурни да у тим зачинима нема ничег вештачког осим ако га сами тамо не ставите, а природна, здрава храна је сад веома у тренду.
- B. Дакле, уз сасвим мало труда, можете имати стварно атрактивну и мирисну баштицу само за себе - плус бесплатне зачине кад год су вама или неком од ваших укућана потребни.
- C. Није лоша награда за повремено заливање неколико биљчица, зар не?
- D. Као што вам је сигурно познато, свака од биљака које смо навели има специфичан, пријатан мирис, тако да ће ваша мала башта, поред тога што ће лепо изгледати, лепо и мирисати.

1	2	3	4

5. Прочитајте следећи текст и преведите га на бугарски. Покушајте да га препричате својим речима.

Правац – Conway Reef

Кувар наше експедиције, увек насмејани Вили, тог поподнева нам је на броду припремио и сервирао наш први ручак. На трпези, која се померала у ритму љуљања брода, лево-десно и горе-доле, главни оброк је био кувани пиринач са печеном пилетином и тзв. кери-сосом, а пијуцкали смо, како ко, добро расхлађен новозеландски ризлинг, хладно пиво или кока-колу. Након доброг ручка најстарији члан наше експедиције, Ратко, почео је да осећа прве симптоме морске болести који су из минута у минут бивали све тежи и тежи, а неколико таблета против ње и повраћања нису му помогле. Имао је ужасно велике тегобе праћене јаким стомачним проблемима те је у једном моменту, једва чујним и дрхтавим гласом, рекао: „Само да се све ово заврши, а кад се вратим кући – никад више у животу нећу путовати даље него од Крагујевца до Кнића!“ Наиме, Ратко живи у Крагујевцу, а у Книћу има викендицу. На сву срећу, остали „морепловци“, или боље рећи „океанопловци“, нису имали оваквих проблема.

Истините радио-аматерске бајке, Срећко Морић, *Авантура на Пацифику 2001*, Правац - Conway Reef!, стр. 19
http://www.yu1srs.org.yu/dl/razno/Istinite_bajke_YU1DX.pdf

Речник

правац, правца [pràvas, pràvca] посока, направление
кувар [kùvār] готвач
насмејани [nasmejànī] усмихнат
поподне, поподнева [poròdne, poròdneva] следобед
брод [bròd] кораб
ручак, ручка [rúčak] обед
трпеза [tìpeza] маса, трапеза
померати, -ам [pomérati, pòmērām] помествам, премествам
померити, -им [pòmèriti, pòmèrīm] да поместя, да преместя
љуљање [ljúljanje] люлеене, люшкане, клатене
оброк [òbrok] ядене; порция; част, дял; дажба
кувани [kùvanī] варен; готвен
пиринач, пиринча [pìrinač, pìrīnča] ориз
пилетина [pìletina] пилешко месо
тзв. [takòzvānī] така наречения
кери-сос [kèri-sòs] сос кърри
пијуцкати, -ам [pijùskati, pijùskām] пийвам, попийвам, сръбвам
како ко [kàko kò] който каквото (си избере, намери, вземе и т.н.)
расхлађен [rashláđen] охладен, изстуден
пиво [pìvo] бира
почети, почнем [pòčēti, pòčnēm] да, да започна
почињати, почињем [pòčinjati, pòčinjēm] почвам, започвам
осећати, осећам [òsećati, òsećām] усещам, чувствувам
осетити, -им [òsetiti, òsetīm] да усетя, да почувствувам
бивати, -ам [bívati, bívām] съществувам, съм | **бива** [bìvā] става, случва се
таблета [tablèta] таблетка, хапче
повраћање [pòvraćanje] повръщане

тегоба [tegôba] страдание, болка, гадене, дискомфорт; тегло, мъка; трудност, затруднение

праћен [prăćen] придружаван, съпровождан

стомачни [stòmăčnī] стомашен

чујни [čûjní] доловим (за глас, звук, шум), който се чува

дрхтав [d`rhtav] треперещ, треперлив

морепловац, морепловца [moreplóvac, moreplóvca] мореплавател

истинит [ìstinit] достоверен, автентичен, истински

ГРАМАТИКА

Трпни глаголски придев

Трпни придев се гради или од инфинитивне или од презентске основе глагола, а помоћу суфикса: *-н-*, *-ен-*, *-јен-*, *-вен-* и *-т-*:

- суфикс *-н-* додаје се глаголима с инфинитивном основом на *-а-*:

насмејан, куван

- суфикс *-ен-* додаје се на презентску основу глагола:

довести, доведем – доведен; плести, плетем – плетен

- суфикс *-јен-* додаје се на презентску основу глагола:

печен, расхлађен, праћен

- суфикс *-вен-* додаје се на инфинитивну основу глагола:

чути – чувен, шити – шивен

- суфикс *-т-* има већина глагола код којих инфинитивна основа завршава на *-у-*, те други глаголи:

скинути (да свалја, да съблека) – скунут; стиснути – стиснут;

почети – почет; познати – познат

Промена личних заменица

Лице	Падеж	Једнина	Множина
1 л.	Номинатив	ја	ми
	Генитив	мене, ме	нас, нас
	Датив	мени, ми	нама, нам
	Акузатив	мене, ме	нас, нас
	Вокатив	-	-
	Инструментал	мног	нама
	Локатив	о мени	о нама
2 л.	Номинатив	ти	ви
	Генитив	тебе, те	вас, вас
	Датив	теби, ти	вама, вам
	Акузатив	тебе, те	вас, вас
	Вокатив	ти	ви
	Инструментал	тобом	вама
	Локатив	о теби	о вама

3 л.	Номинатив	он	она	оно	они	оне	она
	Генитив	њега, га	ње, је	њега, га		њих, их	
	Датив	њему, му	њој, јој	њему, му		њима, им	
	Акузатив	њега, га	њу, је, ју	њега, га		њих, их	
	Вокатив	-	-	-		-	
	Инструментал	њим	њом	њим		њима	
	Локатив	о њему	о њој	о њему		о њима	

Напомене: Краћи облици личних заменица чешће се употребљавају од акценатских (дужих). Акценатски облици употребљавају се на почетку реченице или кад је на њих реченични акценат, нпр.:

Мени није било могуће да ту и даље останем.

Обратили су се баш *њему* за савет (Обратили су му се за савет)

Краћи облик трећег лица женског рода једнине у акузативу (*ју*) употребљава се само поред облика помоћног глагола *је* да би се избегло удвојење ове по облику исте речи, нпр.:

Брат *ју* је волео кад је била мала.

Књига је преведена на енглески и објавио *ју* је 1989. године.

Негативни облици код футура

Негативни облици код футура граде се помоћу негативног облика помоћног глагола *хтети* (*нећу, нећеш* итд.) и инфинитива глагола:

Лице	Једнина	Множина
1.	нећу сметати	нећемо сметати
2.	нећеш сметати	нећете сметати
3.	неће сметати	неће сметати